

2025-04-30

Konkurrensverket
konkurrensverket@kkv.se

Kött- och Charkuteriföretagens synpunkter till Konkurrensverkets utvärdering av Lag (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter (LOH)

Kött- och Charkuteriföretagen (KCF) tackar för möjligheten att lämna synpunkter på i Konkurrensverkets utvärdering av lagen om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks och livsmedelsprodukter (LOH).

KCF är den samlande branschorganisationen för svenska företag inom slakt, styckning och charkuteritillverkning. Vi representerar cirka 70 medlemsföretag som tillsammans omsätter drygt 34 miljarder kronor och sysselsätter närmare 10 000 personer i hela landet. Våra medlemmar står för cirka 20 procent av den svenska livsmedelsindustrin och spelar en nyckelroll i livsmedelsförsörjningen och beredskapen i Sverige.

Sammanfattning

Den aktuella lagen är viktig för våra medlemmar som en del av den svenska livsmedelskedjan. Lagen leder till sundare avtalsvillkor och handelsbeteenden på jordbruks- och livsmedelsmarknaderna och KCF anser att den gör att det blir lättare att exempelvis bedriva lanthandel eller förädlingsföretag på rimliga villkor i Sverige. Det är viktigt för livsmedelsberedskapen och lyfts fram både i regeringens uppdaterade livsmedelsstrategi 2.0 och i EU:s nya vision för jordbruk och livsmedel.

1. Upplever ni att lagen fyller sitt syfte? Om inte, vilka syften har varit verkningslösa? Finns det några kringgåenden av lagstiftningen?

KCF anser att lagen fyller sitt syfte, även om den behöver utvecklas och förstärkas ytterligare (se p. 5 nedan). Enligt enkätsvar från medlemsföretagen i Livsmedelsföretagen (Konjunkturbrev Q2 2024), anser 46 % att lagen har haft en positiv effekt på deras verksamhet och kännedomen om lagen är hög bland företagen i livsmedelsindustrin. Det är tydligt att lagen har haft en positiv inverkan på dagligvaruhandelns arbetsätt gentemot sina leverantörer, framför allt när det gäller de helt förbjudna metoderna i den s.k. ”svarta listan” som t ex den maximala betalningstiden om 30 dagar. KCF anser också att det faktum att några fall har blivit tillsynsärenden hos Konkurrenskraftverket har i sig också en effekt på dagligvaruhandelns agerande, till exempel genom självrättelse.

KCF anser som tidigare att det är positivt att den svenska lagen inte inkluderar EU-direktivets tröskelvärden för storlek/omsättning och menar att det är avgörande att detta kvarstår också framåt. Förutom att det är principiellt viktigt att samma regler ska gälla för alla företag, oavsett storlek, ser vi också en risk i att en storleksbegränsning skulle kunna leda till att mindre företag missgynnas i förhållande till stora, eftersom handeln i ett sådant scenario kan tänkas förflytta sig mot större leverantörer som inte omfattas av lagen.

Koncentrationen i dagligvaruledet kvarstår och har t.o.m. ökat sedan lagen kom till, vilket förstärkt handelns inköpsmakt, och gör att KCF därmed ser ett stort behov av att bibehålla och utveckla lagstiftningen. Även om effekterna hittills har varit positiva överlag, så förekommer det fortfarande att dagligvaruhandeln använder sig av metoder på den ”grå listan” och andra otillbörliga förfaranden som inte omfattas av lagstiftningen. Exempelvis förekommer stegvis avlistning av produkter och mer svårgranskade metoder som sämre placering i butiker, samt långtgående krav på detaljerad information om produkter vilket är problematiskt inte minst med tanke på konkurrensen från dagligvaruhandelns EMV-produkter. Det faktum att det vidare finns en stor tveksamhet bland både små och stora företag att anmäla aktörer inom dagligvaruhandeln till Konkurrensverket, visar att riskerna för repressalier fortsatt är ett reellt hot. Detta är i sig tydliga signaler om hur viktig lagen är och att den vidareutvecklas.

2. På vilket sätt har villkoren förändrats för era medlemsföretag till följd av lagen? Specificera gärna med konkreta exempel.

Det tydligaste exemplet på konkret förändring av villkoren för våra medlemmar är den maximala betalningstiden om 30 dagar. Tidigare har långa betalningstider använts av dagligvaruhandeln som ett sätt att skapa sig krediter, på bekostnad av sina leverantörer. Att detta nu försvinner stärker den svenska livsmedelsberedskapen.

Så kallade ”krossavgifter”, som inneburit att leverantörerna har fått ta kostnaden för destruktion av osålda varor, förekommer fortfarande men i något minskad omfattning än tidigare. Det förekommer också hot om avlistning och avbrutna affärsrelationer om företagen inte accepterar ”krossavgifterna”.

Samtidigt ser vi att dagligvaruhandeln på olika sätt kompenserar sig för de begränsningar lagen innebär, med nya avgifter som inte motsvaras av egentliga kostnader. De kan istället komma i form av t.ex. ”servicegradsavgifter” eller ”logistikavgifter”. Det är också tydligt att repressalier som t.ex. avlistningar fortfarande förekommer som påtryckningsmedel och snarast ökat i omfattning sedan lagens införande.

3. Vilken effekt har den här lagstiftningen haft för era medlemsföretag? Specificera gärna med konkreta exempel.

Se föregående svar.

4. Har förhandlingsstyrkan mellan köpare och säljare ändrats sedan lagen trädde ikraft? Om ja, på vilket sätt?

Enkätsvaren från Livsmedelsföretagens medlemmar (Konjunkturbrev Q2 2024) visar att nära hälften av företagen i livsmedelsindustrin menar att styrkeförhållandena har påverkats till fördel för leverantörerna, medan övriga inte ser någon förändring. Inga företag har svarat att lagen har inneburit en försvagad förhandlingsposition gentemot dagligvaruhandeln.

5. Ser ni behov av att lagen ändras på något sätt? Finns det behov av kompletterande bestämmelser? Om ja, i vilka delar och på vilket sätt?

KCF ser det som mycket angeläget att EU-lagstiftningen stärks ytterligare genom ett kommande förslag från kommissionen, som nu är i färd med att genomföra en översyn av direktivet. Ett rimligt resultat av översynen är ett lagförslag för att ytterligare minska fragmenteringen och skydda alla leverantörer i livsmedelskedjan.

Prioriteringar för översynen är ur vårt perspektiv:

- Fullständig harmonisering över hela EU, för att skapa likvärdiga villkor som bidrar till att främja EU:s tillväxt och konkurrenskraft för alla aktörer i livsmedelskedjan.
- Ta bort tröskelvärdet på 350 miljoner euro så att tillämpningsområdet för direktivet utvidgas till alla leverantörer oavsett storlek och undvika dubbla standarder. Det som är orättvist mot småföretag blir inte heller rättvist gentemot stora företag. Det kan också tilläggas att i Sverige och i den majoritet av övriga EU-länder där man valt att inte tillämpa tröskelvärdet, har detta fungerat utmärkt och har bidragit till bättre förutsättningar för alla företag. Dagens läge med olika regler i olika medlemsstater försvårar den gränsöverskridande tillsynen och innebär incitament för handeln att samordna inköp i EU-länder som tillämpar tröskelvärdet.
- Utvidga den ”svarta” listan till att även omfatta till exempel metoder som oskäligen avlistningar av produkter. Här kan man titta på de begränsningar och villkor som Norge infört för avlistningar, inklusive tidsfrister och krav på dokumentation.

Övriga områden där en förstärkning av lagstiftningen vore önskvärd:

- Som nämnts ovan, har handeln kompenserat sig för effekterna av lagen genom att införa olika slags avgifter som inte är uttryckligen förbjudna i lagen men som inte står i proportion till faktiska kostnader. Därför vore det på sin plats att i en revidering av direktivet göra det klart och tydligt att ”servicegradsavgifter”, ”logistikavgifter” och liknande avgifter enbart får motsvara faktiska kostnader, med krav på inköparen att kunna belägga dessa. Krav på ”serviceavgifter” vid utebliven leverans pga varubrist tillämpas utbrett trots att avgifterna inte uppfyller lagens krav om påvisbar kostnad. Vid varubrist hos leverantör drabbas leverantören dubbelt, dels i form av utebliven omsättning och vinst, dels genom höga påförda avgifter utan saklig grund. Handeln lider rimligen inte motsvarande skada, då konsument i butik vid brist väljer en annan vara och försäljningen därmed kvarstår för handeln.
- Sanktionsbeloppen behöver höjas för att upprätthålla lagens avskräckande effekt. Man bör också på EU-nivå införa rätt till skadestånd för de leverantörer som drabbas vid ett överskridande av lagen.

Avslutningsvis

KCF uppskattar möjligheten att lämna synpunkter i utvärderingen av lagen om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks och livsmedelsprodukter (LOH), och ser fram emot en fortsatt dialog om hur svensk kött- och charkindustri med tillhörande primärproduktion kan utvecklas på ett rimligt, rättvist och konkurrenskraftigt sätt. Vi behöver producera mer mat i Sverige och vi har många negativa utvecklingstendenser att vända.

Vi hoppas att våra synpunkter tas i beaktande och står alltid redo för en konstruktiv fortsatt dialog kring.

Med vänliga hälsningar,

Magnus Därth, VD Kött- och Charkuteriföretagen